

Рябич О.М., Саксогон Я.І.¹

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ

Досліджуються теоретичні, практичні та організаційні аспекти страхування від нещасних випадків на виробництві. Представлена порівняльна характеристика особливостей страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві в деяких країнах.

Исследуются теоретические, практические и организационные аспекты страхования от несчастных случаев на производстве. Представлена сравнительная характеристика особенностей страхования от несчастных случаев и профессиональных заболеваний на производстве в некоторых странах.

Постановка проблеми

Актуальність даного питання пов'язана із зростаючим ризиком заподіяння шкоди здоров'ю працюючих, у тому числі суттєве пропорційне збільшення професійних ризиків одного працюючого, що вимагає від держави своєчасних і адекватних заходів, підтримки і збільшення соціальної захищеності працюючих громадян у системі обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків та на виробництві та професійних захворювань. Дослідженням в сфері страхування від нещасних випадків на виробництві були роботи таких вчених: А.М.Бабіч, Н.А. Вигдорчик, К.Г.

¹ Рябич О.М., к.е.н., доц. каф. «Управління виробництвом» Донецький національний технічний університет, Саксогон Я.І., ст. гр. СЕВ-10 Донецький національний технічний університет

Воблий, Е.А. Вознесенський, Є. Годеме, П.С. Нікольський, В.К. Райхер, А.Д. Аюшієв, В.Б. Гомель, Е.Н. Жильцов, Ф.В. Копилін та ін. Але на наш погляд недостатня увага приділяється експертно-страховій діяльності стосовно: основних функцій і обов'язків страхових експертів, зменшення кількості нещасних випадків на виробництві та забезпечення прийняття рішень експертом.

Метою даного дослідження є аналіз теоретичних, практичних та організаційних аспектів страхування від нещасних випадків на виробництві. Порівняльна характеристика особливостей страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві в деяких країнах.

Результати. У своїй діяльності людина всюди і завжди піддавалась різним небезпекам, які загрожували їй самій, її близьким або її майну, небезпекам, непередбаченим за джерелом свого виникнення і нерівномірним за своїми наслідками. Інакше кажучи, людина постійно піддається тому чи іншому ризику.

З ризиком, як з якоюсь невідомістю, яка може спричинити господарсько-збиткові наслідки або викликати потребу в майнових засобах, людина зустрічається часто в найрізноманітніших сферах своєї діяльності. Ця невідомість виникає від непередбачених дій самої людини або інших людей, або соціальних груп, включаючи і державу, і роботодавців.

Одним з основних принципів державної політики регламентованим Законом України "Про охорону праці" [1], є пріоритет життя і здоров'я працівника по відношенню до результатів виробничої діяльності.

Обов'язкове соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань - необхідний елемент державної системи соціального захисту населення. Воно пов'язане з відшкодуванням матеріальних втрат працюючих громадян від можливої зміни матеріального і соціального становища, в тому числі з незалежних від них обставин.

Даний вид страхування призначений для покриття ризиків, пов'язаних з професійними захворюваннями і травмами під час виробничого процесу.

Сфера дії страховки обмежується нещасними випадками, що сталися в робочий час або на робочому місці. Він має істотну особливість: роботодавець повинен оплачувати всі страхові внески. Страхуванню від нещасних випадків на виробництві підлягають зазвичай наймані працівники, працівники сільського господарства та фермери, а також діти, які навчаються та відвідують дошкільні установи.

Страхування від нещасних випадків на виробництві забезпечує працівникам соціальний захист допомогою відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю працівників, виконуючих обов'язки за трудовим договором, а також фінансуючи попереджувальні заходи, спрямовані на скорочення професійних захворювань і травматизму на виробництві [2].

Слід зазначити, що страхові внески на страхування від нещасних випадків на виробництві не є частиною єдиного соціального податку. Вони оплачуються Страхувальником окремо до фонду соціального страхування, після його реєстрації. Підставою для встановлення розміру тарифу є Правила віднесення галузей економіки до класу професійного ризику (всього існує 67 класів). Наприклад, вугільна галузь належить до найвищого 67 класу професійної небезпеки. Розмір єдиного соціального внеску на вугільному підприємстві становить 49,70 %.

Що ж до рівня загального і смертельного травматизму на українських підприємствах, то він залишається досить високим порівняно з європейськими країнами, проте за останні 20 років суттєво знизився. Наприклад, в 1992 році в Україні щорічно травмувалося до 120 тис осіб і до 2,6 тис осіб гинуло. В даний час число травмованих становить 11 тис чол./рік, а число загиблих - 800 чол./рік, що значно менше попередніх років. У вугільній промисловості за 2012 рік було травмовано 3650 осіб, у тому числі зі смертельними наслідками 121 осіб, що склало 37 % від загального числа травмованих людей на виробництві за цей період [3].

Щодо світового досвіду, слід зазначити, що найбільш ефективні страхові товариства або фонди, які створені на принципах трипартизму. Цей принцип

використовується практично всіма соціальними державами для вирішення основних суспільно значущих проблем регулювання соціально-трудових відносин (вироблення та реалізація соціальної політики держави, спрямованої на вирішення завдань зайнятості населення, зростання оплати і поліпшення умов праці, соціального захисту працівників, підтримки вітчизняної соціальної економіки, підприємництва та ін.). При цьому обов'язково беруть участь три сторони соціально - трудових відносин.

Трипартизм - принцип регулювання трудових і пов'язаних із ними економічних відносин, що ґрунтується на рівноправній взаємодії, співпраці представників найманих працівників, органів державної влади та представників підприємців, роботодавців [4] .

Рисунок – Складові принципу трипартизму

Будучи фінансово незалежні, фонди створюються з урахуванням виду страхування з територіальною або професійною (галузевою) ознакою і перебувають під правовим контролем держави. Органи управління формуються на паритетних засадах з представників працюючих (застрахованих) і роботодавців (страхувальників), які виконують свої функції на громадських засадах, а для оперативної роботи створюється робочий апарат. Державні органи стверджують статuti страхових товариств, розглядають і затверджують правила та інструкції в галузі охорони та гігієни праці, контролюють дотримання ними законодавчих норм у сфері

соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

У кожній країні страхування від нещасних випадків на виробництві має ряд своїх особливостей, що видно з даних, представлених у таблиці.

Таблиця – Порівняльна характеристика особливостей страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві

Найменування	Країни			
	Україна	Росія	США	Швеція
Суб'єкти страхування	Застраховані громадяни, в окремих випадках - члени їх сімей, страхувальники, страховики			
Об'єкти страхування	Життя застрахованого, його здоров'я, працездатність			
Тип компенсації	Моральна шкода; Витрати на медичну та соціальну допомогу; Грошові допомоги постраждалим (одноразові, щомісячні).		Оплата медичних послуг; Грошові допомоги постраждалим Оплата лікарняних і лікаря.	Дохід, втрачений внаслідок травми на виробництві; Всі необхідні медичні витрати
Особи, які підлягають обов'язковому страхуванню від нещасного випадку	Особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту); Учні та студенти навчальних закладів, аспіранти, докторанти, залучені в які-небудь роботи перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; в період стажування та ін; Особи, які знаходяться у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності за спеціальними договорами.			
Регулюючий орган	Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань	Фонд соціального страхування РФ	Міністерство праці США, комісії зі страхування виробничого травматизму, спеціальні підрозділи департаментів праці в штатах	Система страхування на базі галузевих страхових організацій (приватна)
Відповідальність за недотримання техніки безпеки	Адміністративна, дисциплінарна, матеріальна і кримінальна		Громадянська і кримінальна	Громадянська, кримінальна, адміністративна

Дата введення державного обов'язкового страхування від нещасних випадків на виробництві	У 1992 р.	Після Жовтневої соціалістичної революції в 1917 р.	У 1911 р., але тільки в 1949 р. в цю програму вступили всі штати	У 1977 р.
Фінансування	Внески роботодавців; Кошти від стягнення відповідно до законодавства штрафів і пені з підприємств, а також штрафів з працівників, винних у порушенні вимог нормативних актів з охорони праці; Добровільні внески та надходження	Страхові внески підприємців і роботодавців; Добровільні внески та інші надходження	Страхові внески підприємців	Страхові внески підприємців (більше 40 %), державні та місцеві податки, внески самостійних працівників і працівників, які працюють не за наймом та ін
Вирішення спорів	Вирішуються в судовому порядку		Комісією зі страхування в різних штатах	Вирішуються в судовому порядку
Закон, що регулює страхування від нещасного випадку на виробництві	«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»	Федеральний закон " Про обов'язкове соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань "	Єдиного немає	-
Програми	Національні, регіональні, виробничі, з вивчення умов праці		Національні	Національні, виробничі
Страховальники	Юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є страховальниками відповідно до законодавства	Особа, що уклала зі страховиком договір страхування або що є таким в силу закону.	Особи, які підлягають обов'язковому державному соціальному страхуванню	Особи, які підлягають обов'язковому державному соціальному страхуванню
Ліміти на тривалість лікування	До відновлення працездатності або встановлення втрати професійної працездатності		6 місяців	Немає

На підставі проведеного дослідження особливостей страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві в ряді країн, слід зробити висновки:

1. У соціально-політичному аспекті обов'язкове соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві являє собою спосіб реалізації конституційних прав громадян на матеріальне забезпечення у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, втрати годувальника.

2. Однією з перших виникла система соціального захисту в США, яку регулює Міністерство праці США, комісії зі страхування виробничого травматизму, а також спеціальні підрозділи департаментів праці в штатах. У порівнянні з іншими країнами, можна помітити, що тільки в США встановлений ліміт на лікування травмованих на виробництві.

3. Відмінною рисою Шведського страхового ринку від нещасних випадків на виробництві є те, що він належить не державі, а знаходиться у приватній власності.

4. Щодо України та Росії, то страхування в цих країнах майже не відрізняється один від одного: однакові об'єкти і суб'єкти страхування, ліміти на тривалість лікування після нещасного випадку, програми страхування, а також фінансування цієї галузі.

Література

1. Закон Украины "Об охране труда" от 14.10.92 г. N 2694-ХІІ. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

2. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. – К.: Основа, 2001. – 156 с.

3. Главное управление статистики в Донецкой области [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://donetskstat.gov.ua>

4. Национальная социологическая энциклопедия [Электронный ресурс] Социальное Государство. Краткий словарь-справочник, М., 2002 г. – Режим доступа: <http://voluntary.ru/dictionary/985/word/tripartizm>